

Prvi književni časopis u Podravini

Književni časopisi u Hrvatskoj pojavljuju se u XIX stoljeću. Ilirski pokret dao je poticaj i zamah njihovu izdavanju. Nakon Gajeve »Danice« (1836) javlja se Vrazovo »Kolo« (1842) i Kuzmanićeva »Zora dalmatinska« (1844), a u razdoblju Bachova apsolutizma Bogovičev »Neven« (1852). Slom apsolutizma otvorio je vrata novim časopisima. Tu su, na prvom mjestu, Krešičev, »Naše gore list« (Zagreb, 1861) i Lukšičev »Glasonoša« (Karlovac, 1861). Slijede, zatim, Kraljevičev »Slavonac« (Sl. Požega, 1863), Sundečićeva »Zvezda« (Zadar, 1863) da bi se najzad pojavio, po književnoj vrijednosti svakako najznačajniji časopis XIX stoljeća, »Vienac« (1869).

Ni Podravina nije htjela zaostati za ovim bujanjem književnih (zabavno poučnih) časopisa. Pri kraju XIX stoljeća u Podravini se pojavio prvi časopis takve vrste. Bila je to »Rusanova zvezda«.

»Rusanova zvezda«, zabavno poučni list za hrvatski narod, počela je izlaziti u Virju 1897. g. Pokrenuo ju je, uređivao i tiskao Peroslav Ljubić.¹ S iskustvom urednika novina on se, eto, latio sada i uredništva književnog časopisa. Tradicija Rusanove² prosvjetne i kulturne djelatnosti u Virju bila je još uvijek živa, a da se ne bi nastavilo njegovim putem.

Broj 2.

U Virju, 8. srpnja 1897.

God. 1.

„RUSANOVA ZVIEZDA“ izlazi svakog 8. i 23. u mjesecu. Ciena joj je: na godinu 2 for., na pol godine 1 for. Seljaci dobivaju list za pol cienne. Novac i rukopisi šalju se na uredništvo „Rusanove zvezde“ u Virju. Rukopisi se ne vraćaju.

Prvi broj »Rusanove zvijezde« izišao je 15. lipnja 1897. U glavi časopisa ponosno je pisalo da će izlaziti svakog 8. i 23. u mjesecu. Izišlo je, na žalost, samo 7 brojeva. Prilike, odnosno neprilike, bile su jače od ambicioznih nastojanja virovskog publicista.

U prvom broju, na samom početku, u članku Na osvitku »urednik i izdavaatelj« piše:

»Stjuć uspomenu neumrlkog pjesnika našega užje-
ga kraja Podravine, Ferde Rusana, koji je u hrvatskom
preporodu svojom žarkom pjesmom budio narodnu
sviést diljem ciele domovine, odlučismo se dati našem
listu ime dičnoga našega domorodnoga pjesnika, da
nam njegov duh, misli i rad budu zvijezdom predhodni-
com u našem nastojanju i radu.

Nema ljepšega cilja, nego plemeniti ljudsko srce, a
naobražavati duh ljudski.

Taj cilj voditi će također i »Rusanovu zvijezdu«,
prem znademo, da za njegovo postignuće treba mnogo
truda, napora i rada. Ali složnimi silama mi ćemo ga uz
moralnu i materijalnu pripomoć i postići.

Nijedan narod, ako se neće među drugima izgubiti,
mora da duševno uvijek napreduje. Tako i hrvatski nar-
od, iz čega, uočiv glavni cilj »Rusanove zvijezde«, poka-
zuje se potreba takova lista.

Prema tomu donášati će naš list sastavke, pripovje-
sti, crtice, pjesme itd, kojima je svrha plemeniti srce
ljudsko.

»Rusanova zvijezda« nastojati će se svojim vrijednim
čitateljima odužiti poučnimi članci iz raznih grana zna-
nja i umienja.

Pratiti će pozorno obće važne svietske događaje,
družtveni život, našu i obću književnost, donášajući i u
tom pogledu u posebnom dielu kratke crtice o najbitni-
jem.

A i sgodnom šalom nastojati ćemo ugoditi našim
vrijednim čitateljem.

Uz ovakovu obširnu rada, treba nam uz obećane
još i više marnih ruku suradnika a i materijalne pripo-
moći vrijednih predplatnika.

Znajuć, da takovih među nami dosta imade, drži-
mo, da će nas i hotjeti u našem nastojanju poduprieti,
nadamo se, da ćemo u korist naroda i cilju se našem sve
više približiti.

U to ime Bog i sreća!

Zacrtaog programa Peroslav Ljubić se i držao.
»Rusanova zvijezda« donosila je pripovijetke, pošurice,
crtice, pjesme, šale, mudre izreke. Na kraju časopisa bio
je i Listak podijeljen u tri dijela: Viestnik (vijesti o zna-
čajnim kulturnim i političkim događajima), Književnost
(obavijesti o izlasku pojedinih književnih djela) i Svašti-
ce (opis) raznih zanimljivih pojava kao npr. Ženska lje-
pota, Indijansko obožavanje, Roj u ljudskoj glavi, Kako
se lieći debljina, Biskup u košarici, Novine za prosjake i
dr.). Peroslav Ljubić je uspio oko časopisa okupiti prili-
čan broj suradnika. Punim imenom bili su potpisani
Martin Peroković, F. Jelinački, Krunoslav Pavunić, Jo-
sip Marijanin, Ferdo Rusan, Vladoje S. Jugović, a inicija-
lima K. P., P. Lj., A. K., a-r, T. a. P., M. P., C. G., M. K., Z.
Pored izvornih djela bilo je i prijevoda. Prevodilac je F.
Jelinački. S francuskog jezika preveo je pjesme *Nevoljni
Crnac* i *Arapin na grobu svog konja*, a s talijanskog pjes-
mu od Guido Tarra *Angjelkov oproštaj*. Od značajnijih
priloga svakako treba spomenuti ovcu pripovijest,
koja je izlazila u nastavcima *Poslovoda* od Martina Pero-
kovića. U njoj se opisuje štrajk u zanatskoj radionici
majstora Perkovića i problemi vezani uzanj. Zbog preki-

**Peroslav Ljubić vlasnik tiskare i urednik »Podrav-
ca« i »Rusanove zvijezde« u Virju**

da izlaženja časopisa pripovijest nije dovršena. Zani-
mljive su i pripovijetke Vladoja S. Jugovića *Na staro lje-
to*, *Sprovod*, *Na smrtnoj postelji* i *Na ulici*. Ljubić obavije-
štava čitatelje da je od istog pisca izišla i zbirka od 14
pripovijedaka *Uvenulo lišće*. Časopis je donio i nekoliko
Rusanovih pjesama. U četvrtom broju tiskana je Rusa-
nova pjesma *Liepa naša Podravina*, kao himna u Virju
osnovanog pjevačkog društva »Rusan«, a od petog broja
donosi pjesme iz njegove »ostavštine«. To su *Samo slož-
no*, *Davorija* i *Domorodkam*.

»Rusanova zvijezda« bila je malog formata (4°) i sva-
ki broj je imao po 8 stranica. U glavi lista nalazi se crtež
virovske crkve, tek izgrađene virovške škole i Rusanova
spomenika podignuta 1886. u virovskom parku.³ Cijena
je bila 2 forinta na godinu, a »seljaci dobivaju list za pol
ciene«. Prosvjetiteljska misija Peroslava Ljubića i tu je
došla do izražaja. No, ni to, na žalost, nije pomoglo. U
sedmom (i posljednjem) broju svog časopisa Ljubić je
napisao: »... od 350 predbrojnika koji list zadržáše, pla-
tilo (je) tek njih 48. Uz takve okolnosti nije nam moguće

na milijune, što jim se život skraćuje. Tko čuje što o tom?”

„To je upravo ono, tu vidite i sam, da radnik ne žive čovjeka dostojno.“

„Pak tko ga štiti proti takovu izrabljivanju? Bog kaže: ne ubij, ne samo u tom smislu, da mu noža u srce ne rinem, nego da u obće ništa ne

uradim, što će život čovjeka skratiti. Oni će morati pred Bogom račun dati, a ne pred državom, ako život svojega bližnjega znatice skraćuju, pak još radi vlastitoga dobitka. Samo onaj, koji u Boga vjeruje, biti će si te lužnosti svjestan, te će po njoj raditi, ako inače za to snage ima. (Nastaviti će se.)

Domorodkam.

Is ostavšine Ferde Rusana.

Domorodke, o premile,
Domorodca jasna diko,
Čustva vaših blage sile
Uzhićuju život moj.

Jer kad vaša
Rieči naše,
Medna usta sipaju,
Tada srca
Domorodca,
U radosti plivaju.

Niti metež u govoru,
Pol hrvatski, pol tudjinski,
Tudj u vašem cvietak dvoru,
Ne čini vas povoljnim,

Kano grana
Jorgovana,
S kom vas majka daruje,
I domaća
Zemlja daća,
S' kom milina kraljuje.

Niti vaše, ljepotice,
Ljubovatne pune oči,
Niti vaše cvietno lice
Ne čini vas dražestnim,
Kano zdrava
Ljubav prava,
Ku ste dužne rodu, nam,
I odielo,
Kada tielo
Narodnošću riesi vam.

Niti roda tudjeg plesi,
Bio valcer il' kvadrile,
Francez, čardaš, galop biesni
Ne čini vas dopadnim,
Ko oholo
Naše kolo,
Što se vije kano sviet,
Gdje vam igra
Oka iskra,
Ko u viencu nježan cviet.

Bile vi ma s koje strane,
Vjere ove, vjere one,
Jedna sve nas mati hrani:
Mati zemlja Slavija.

Njoj u krilu,
Ljubav vrelu
Narodnom vam jeziku
Pokažite,
Položite
Žrtvu s nami veliku.

više lista izdavati... Ne uplate li nam gg. predbrojnici do 10. listopada predplate, to ćemo izdavanje »Rus. zvezde« obustaviti, a onoj gg. koja su nam za »Rus. zv.« štogod uplatila, slati ćemo mjesto »Rus. zv.« »Podravac«. Predbrojnici nisu ispunili svoju obvezu i prvi književni časopis u Podravini prestao je izlaziti (23. rujna 1897).

Iako Rusanova zvezda nije imala većih literarnih pretenzija, nije okupila oko sebe poznatija književna imena i nije bila duga vijeka, ona je ipak odigrala značajnu ulogu u kulturnom razvitku Podravine. S jedne strane pokazala je da je u Podravini oduvijek bilo entuzijasta koji su htjeli i znali raditi za napredak svog kraja, a s druge strane da i na kulturnom planu Podravina nije zaostajala za drugim sredinama, pa i za samom metropolom.

BILJEŠKE

1. Peroslav Ljubić rođen je u Virju 1869. g., a umro je u Beogradu 4. svibnja 1944. g. Nakon svršene pučke škole i gimnazije u Varaždinu bavio se novinarstvom. U Virju je javno djelovao 20 godina. Osnovao je prvu tiskaru u Virju (1892), izdavao i uređivao prve virovske novine »Podravac« (poslije nazvane »Hrvatske novine«) (1893), pokrenuo i uređivao prvi književni časopis u Podravini »Rusanova zvezda« (1897). Bavio se i politikom. Na izborima 1910. bio je kandidat Hrvatsko-srpske koalicije za virovski okrug, ali nije bio izabran. Pisao je i crtice. Godine 1910. tiskao je u svojoj tiskari u Virju i knjižicu Crtice i putopisne sličice.
2. Ferdo Rusan rođen je u Pavlin Kloštru 10. prosinca 1810. g., a umro u Bjelovaru 2. svibnja 1879. Nakon umirovljenja (zbog bolesti umirovljen veoma mlad u činu poručnika) sve godine svog života proveo u Podravini. U Virju je živio i djelovao 25 godina (1849–1874). U Virju je osnovao i kazalište koje je djelovalo tri godine (1850–1853). U Virju je ispjevao i uglazbio (»ishitrio«) većinu svojih pjesama (budnica, davorija, porodnica, godovnica, žaobnica, zdravica, dobrodošlica, novomisnica, obodrica, poskočica). Virovci su mu podigli spomenik u parku kraj crkve 1886. g.
3. Glavu časopisa s crtežima izradio V. J. Margetić iz Zagreba.